Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 8. júna 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Dvojúčelová zmluva – Článok 2 písm. b) – Pojem ‚spotrebiteľ' – Kritériá"

Vo veci C-570/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Okresný súd Varšava-Wola so sídlom vo Varšave, Poľsko) z 22. júna 2021 a doručený Súdnemu dvoru 13. septembra 2021, ktorý súvisí s konaním:

I. S.,

K. S.

proti

YYY. S.A.,

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory E. Regan, sudcovia D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis a Z. Csehi (spravodajca),

generálny advokát: G. Pitruzzella,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– I. S. a K. S., v zastúpení: P. Artymionek, A. Citko a M. Siejko, radcowie prawni,

– YYY. S.A., v zastúpení Ł. Hejmej, M. Przygodzka a A. Szczęśniak, adwokaci,

– poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

* Jazyk konania: poľština.

– Európska komisia, v zastúpení: S. L. Kalėda, U. Małecka a N. Ruiz García, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 15. decembra 2022,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 písm. b) smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi I. S. a K. S. na jednej strane a bankou YYY. S.A. na strane druhej v súvislosti so zaplatením sumy spolu s úrokmi, ktorú táto banka získala na základe podmienok v zmluve o hypotekárnom úvere indexovanom podľa výmenného kurzu cudzej meny.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 93/13

3 Podľa desiateho odôvodnenia smernice 93/13:

„… účinnejšia ochrana spotrebiteľa sa môže dosiahnuť prijatím jednotných právnych pravidiel v záležitostiach nekalých podmienok;… tieto pravidlá by mali platiť na všetky zmluvy uzatvorené medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi;…“

4 Článok 1 tejto smernice v odseku 1 stanovuje:

„Účelom tejto smernice je aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa [týkajú] nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.“

5 Článok 2 uvedenej smernice znie:

„Na účely tejto smernice:

…

b) ‚spotrebiteľ‘ znamená: akúkoľvek fyzickú osobu, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom, nevzťahujúcim sa k jeho obchodom, podnikaniu alebo povolaniu;

c) ‚predajca alebo dodávateľ‘ znamená: akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom vzťahujúcim sa k jeho obchodom, podnikaniu alebo povolaniu bez ohľadu na to, či má verejnú alebo súkromnú formu vlastníctva.“

6 Článok 3 ods. 1 rovnakej smernice stanovuje, že „zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa“.

7 Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

Smernica 2011/83/EÚ

8 Podľa odôvodnenia 17 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 93/13/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES a ktorou sa zrušuje smernica Rady 85/577/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES (Ú. v. EÚ L 304, 2011, s. 64):

„Vymedzenie pojmu spotrebiteľ by sa malo vzťahovať na fyzické osoby konajúce na účely, ktoré sa netýkajú ich obchodnej ani podnikateľskej činnosti, remesla ani povolania. V prípade dvojúčelovej zmluvy, ak sa zmluva uzatvorí na účely čiastočne v rámci a čiastočne mimo obchodnej činnosti príslušnej osoby a obchodný účel je obmedzený tak, aby neprevažoval v celkovom kontexte zmluvy, takáto osoba by sa tiež mala považovať za spotrebiteľa.“

9 Článok 2 tejto smernice stanovuje:

„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

1. ‚spotrebiteľ‘ je akákoľvek fyzická osoba, ktorá v zmluvách, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná na účely, ktoré sa netýkajú jej obchodnej ani podnikateľskej činnosti, remesla ani povolania;

2. ‚obchodník‘ je akákoľvek fyzická osoba alebo akákoľvek právnická osoba bez ohľadu na to, či je v súkromnom, alebo verejnom vlastníctve, ktorá v súvislosti so zmluvami, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná na účely, ktoré sa týkajú jej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti, remesla alebo povolania, a to aj prostredníctvom inej osoby konajúcej v jej mene alebo z jej poverenia;

…“

Smernica 2013/11/EÚ

10 Odôvodnenie 18 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21. mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, ktorou sa mení nariadenie (ES) č. 2006/2004 a smernica 2009/22/ES (smernica o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov) (Ú. v. EÚ L 165, 2013, s. 63), stanovuje:

„Vymedzenie pojmu ‚spotrebiteľ‘ by malo zahŕňať fyzické osoby, ktoré konajú mimo svojej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti. Ak sa však zmluva uzavrie čiastočne na účely obchodnej činnosti a čiastočne na účely nesúvisiace s obchodnou činnosťou dotknutej osoby (dvojúčelové zmluvy), pričom účel obchodnej činnosti je obmedzený do tej miery, že v celkovom kontexte dodávky neprevažuje, takáto osoba by sa tiež mala považovať za spotrebiteľa.“

11 Článok 4 tejto smernice uvádza:

„1. Na účely tejto smernice:

a) ‚spotrebiteľ‘ je akákoľvek fyzická osoba, ktorá koná na účely, ktoré sú mimo rámca jej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti;

b) ‚obchodník‘ je akákoľvek fyzická alebo právnická osoba bez ohľadu na to, či je v súkromnom alebo verejnom vlastníctve, ktorá koná na účely súvisiace s jej obchodnou, podnikateľskou, remeselnou alebo profesijnou činnosťou, a to aj prostredníctvom inej osoby konajúcej v jej mene alebo na jej účet;

…“

Nariadenie (EÚ) č. 524/2013

12 Odôvodnenie 13 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 524/2013 z 21. mája 2013 o riešení spotrebiteľských sporov online, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 2006/2004 a smernica 2009/22/ES (nariadenie o riešení spotrebiteľských sporov online) (Ú. v. EÚ L 165, 2013, s. 1), stanovuje:

„Vymedzenie pojmu ‚spotrebiteľ‘ by malo zahŕňať fyzické osoby, ktoré konajú mimo svojej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti. Ak sa však zmluva uzavrie čiastočne na účely obchodnej činnosti a čiastočne na účely nesúvisiace s obchodnou činnosťou dotknutej osoby (dvojúčelové zmluvy), pričom účel obchodnej činnosti je obmedzený do tej miery, že v celkovom kontexte dodávky neprevažuje, takáto osoba by sa tiež mala považovať za spotrebiteľa.“

13 Podľa článku 4 tohto nariadenia:

„1. Na účely tohto nariadenia:

a) ‚spotrebiteľ‘ je spotrebiteľ v zmysle článku 4 ods. 1 písm. a) smernice [2013/11];

b) ‚obchodník‘ je obchodník v zmysle článku 4 ods. 1 písm. b) smernice [2013/11];

…“

Poľské právo

14 Podľa § 22[1] ustawa – Kodeks cywilny (Občiansky zákonník) z 23. apríla 1964 (Dz. U. z roku 1964, č. 16), v znení vzťahujúcom sa na skutkový stav vo veci samej, sa pojem „spotrebiteľ“ vymedzuje ako „každá fyzická osoba, ktorá uskutočňuje právne úkony s obchodníkom, ktoré priamo nesúvisia s jej obchodnou činnosťou“.

15 Podľa § 385[1] ods. 1 Občianskeho zákonníka:

„Zmluvné podmienky v zmluve uzatvorenej so spotrebiteľom, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý zjavne porušuje jeho záujmy (nedovolené zmluvné podmienky). Uvedené neplatí pre zmluvné podmienky, ktoré definujú hlavné záväzky strán, vrátane ceny alebo odmeny, ak boli jednoznačne formulované.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

16 Žalobcovia vo veci samej, I. S. a K. S., uzavreli manželstvo bez uzavretia manželskej zmluvy.

17 Dňa 28. februára 2006 podali žiadosť o hypotekárny úver vo výške 206 120 poľských zlotých (PLN) (približne 45 800 eur), pričom tento úver bol indexovaný na švajčiarsky frank (CHF), a to u predchodcu žalovanej vo veci samej. Tento úver bol určený jednak na refinancovanie spotrebiteľských dlhov súvisiacich so spotrebiteľským úverom, s bežným bankovým účtom, ako aj kreditnou kartou a jednak na financovanie prác súvisiacich s rekonštrukciou nehnuteľnosti určenej na bývanie.

18 Dňa 21. marca 2006 žalobcovia vo veci samej uzavreli s predchodcom žalovanej vo veci samej zmluvu o hypotekárnom úvere vo výške 198 996,73 PLN (približne 44 200 eur), ktorý bol indexovaný na švajčiarske franky na dobu 300 mesiacov. Prvá splátka tohto úveru bola určená jednak na splatenie sumy 70 000 PLN (približne 15 600 eur) v súvislosti s úverom na bežný účet vedený na meno spoločnosti a spravovaný I. S. a na zaplatenie rôznych poistných poplatkov vo výške 1 216,80 PLN (približne 270 eur), 3 979,93 PLN (približne 880 eur) a 3 800 PLN (približne 840 eur). Druhá splátka bola určená jednak na úhradu rôznych finančných záväzkov žalobcov vo veci samej, ktoré zodpovedali sumám 9 720 PLN (približne 2 200 eur), 7 400 PLN (približne 1 600 eur) a 9 000 PLN (približne 2 000 eur), a jednak na financovanie prác súvisiacich s rekonštrukciou bývania vo výške 93 880 PLN (približne 20 900 eur).

19 Tak v čase podania žiadosti o úver, ako aj v čase uzavretia tejto zmluvy o úvere I. S. vykonávala obchodnú činnosť v rámci spoločnosti podľa občianskeho práva a K. S. pracoval ako zámočník na základe pracovnej zmluvy.

20 Žalobcovia vo veci samej podali na vnútroštátny súd žalobu o vrátenie sumy 13 142,03 PLN (približne 2 900 eur) zvýšenej o úroky, ktoré YYY. získala na základe podmienok uvedenej zmluvy o úvere týkajúcich sa valorizácie výšky mesačných splátok úveru a výšky dlhu, s odôvodnením, že tieto podmienky sú nekalé.

21 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že YYY. pred vnútroštátnym súdom najmä tvrdila, že predmetný úver bol poskytnutý na účely splatenia úveru súvisiaceho s obchodnou činnosťou, a tak sa žalobcovia vo veci samej nemôžu dovolávať právnej ochrany stanovenej v článku 385[1] Občianskeho zákonníka.

22 Z tohto návrhu okrem toho vyplýva, že na pojednávaní 11. januára 2021 I. S. pred vnútroštátnym súdom potvrdila, že suma 70 000 PLN (približne 15 600 eur) poskytnutá v rámci dotknutej úverovej zmluvy bola určená na splatenie dlhu na podnikateľskom účte, pričom po jeho splatení bol tento účet zrušený. I. S. tiež uviedla, že uvedené splatenie bolo podmienkou uzavretia tejto zmluvy.

23 Za týchto okolností má vnútroštátny súd pochybnosti, pokiaľ ide o výklad pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13 v situácii, keď v rámci „zmiešanej“ zmluvy o úvere časť požičanej sumy, konkrétne 35 % z tejto sumy, ktorá nie je ani prevládajúca, ani okrajová, bola použitá na splatenie úveru spojeného s obchodnou činnosťou jedného zo žalobcov vo veci samej, a druhá časť tejto sumy, teda 65 % z nej, bola použitá na spotrebné účely nesúvisiace s obchodnou činnosťou. Tento súd sa v podstate pýta, či sa výklad pojmu „spotrebiteľ“ založený na pravidlách súdnej právomoci vo veciach spotrebiteľských zmlúv a nachádzajúci sa v rozsudku z 20. januára 2005, Gruber (C-464/01, ďalej len „rozsudok Gruber“, EU:C:2005:32), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že osoba, ktorá uzavrela zmluvu týkajúcu sa tovaru určeného čiastočne na obchodný účel a čiastočne na účel nesúvisiaci s jej obchodnou činnosťou, sa môže dovolávať výhod vyplývajúcich z týchto pravidiel právomoci, len ak obchodný účel je do takej miery okrajový, že má v celkovom kontexte predmetného plnenia len zanedbateľný význam, môže analogicky uplatniť na výklad pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13.

24 V tejto súvislosti uvedený súd poznamenáva, že z odôvodnenia 17 smernice 2011/83 a odôvodnenia 13 nariadenia č. 524/2013 vyplýva, že na účely definície pojmu „spotrebiteľ“ v prípade dvojúčelových zmlúv, teda zmlúv uzatvorených na účely, ktoré spadajú do obchodnej činnosti príslušnej osoby len čiastočne, musí byť obchodný účel obmedzený tak, aby v celkovom kontexte zmluvy neprevažoval.

25 Okrem toho sa vnútroštátny súd pýta na kritériá, ktoré treba zohľadniť v rámci takejto definície. Chce najmä vedieť, či skutočnosť, že iba jeden zo žalobcov vo veci samej sledoval obchodný účel, a skutočnosť, že bez splatenia dlhu dotknutého podniku by predmetný úver nebol poskytnutý na neobchodný účel, predstavujú v tejto súvislosti relevantné kritériá.

26 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Okresný súd Varšava-Wola so sídlom vo Varšave) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 2 písm. b) smernice 93/13 spolu s jej odôvodneniami vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby do definície pojmu ‚spotrebiteľ‘ bola zahrnutá aj osoba vykonávajúca obchodnú činnosť, ktorá uzavrela spoločne s dlžníkom nevykonávajúcim takúto činnosť zmluvu o úvere indexovanom v cudzej mene, ktorý bol čiastočne určený na obchodný účel jedného z dlžníkov a čiastočne nebol súčasťou jeho obchodnej činnosti, a to nielen v situácii, keď je obchodný účel natoľko okrajový, že má v celkovom kontexte danej zmluvy iba zanedbateľný význam, pričom skutočnosť, že prevažuje neobchodný aspekt, nie je v tomto ohľade významná?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku: Má sa článok 2 písm. b) smernice 93/13/EHS spolu s jej odôvodneniami vykladať v tom zmysle, že pojem ‚spotrebiteľ‘ uvedený v tomto ustanovení zahŕňa aj osobu, ktorá v čase podpísania zmluvy vykonávala obchodnú činnosť, zatiaľ čo druhý dlžník takúto činnosť vôbec nevykonával, a následne obe tieto osoby uzavreli s bankou zmluvu o úvere indexovanom v cudzej mene, ktorého prostriedky boli čiastočne využité na obchodný účel jedného z dlžníkov a čiastočne na účel nesúvisiaci s vykonávanou obchodnou činnosťou, v situácii, keď obchodný účel nie je okrajový a v celkovom kontexte zmluvy o úvere nemá iba zanedbateľný význam, pričom prevažuje neobchodný aspekt, a bez využitia úveru na obchodné účely by nebolo možné ho poskytnúť na neobchodný účel?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

27 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 písm. b) smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby sa za „spotrebiteľa“ považovala osoba, ktorá uzavrela zmluvu o úvere na účely čiastočne súvisiace s jej obchodnou činnosťou a čiastočne nesúvisiace s touto obchodnou činnosťou spolu s iným dlžníkom, ktorý nekonal v rámci svojej obchodnej činnosti, ak vzťah existujúci medzi touto zmluvou a obchodnou činnosťou tejto osoby nie je natoľko okrajový, že by mal v celkovom kontexte danej zmluvy len zanedbateľnú úlohu, ale je do tej miery obmedzený, že v tomto kontexte neprevláda.

28 Podľa ustálenej judikatúry je pri výklade ustanovenia práva Únie potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok zo 7. novembra 2019, Kanyeba a i., C-349/18 až C-351/18, EU:C:2019:936, bod 35, ako aj citovaná judikatúra).

29 Pokiaľ ide o znenie článku 2 písm. b) smernice 93/13, treba uviesť, že podľa tohto ustanovenia je „spotrebiteľ“ fyzická osoba, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom nevzťahujúcim sa k jej obchodom, podnikaniu alebo povolaniu.

30 Postavenie dotknutej osoby ako „spotrebiteľa“ sa teda musí posudzovať z hľadiska funkčného kritéria spočívajúceho v posúdení, či predmetný zmluvný vzťah súvisí s činnosťami, ktoré nie sú obchodom, podnikaním alebo povolaním [rozsudok z 27. októbra 2022, S. V. (Budova v spoluvlastníctve), C-485/21, EU:C:2022:839, bod 25 a citovaná judikatúra]. Súdny dvor mal okrem toho príležitosť spresniť, že pojem „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13 má objektívnu povahu a nezávisí od konkrétnych vedomostí, ktoré dotknutá osoba môže mať, alebo od informácií, ktoré táto osoba skutočne má k dispozícii (rozsudok z 21. marca 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 24, ako aj citovaná judikatúra).

31 Znenie článku 2 písm. b) smernice 93/13 však neumožňuje určiť, či a v prípade kladnej odpovede v akých prípadoch môže byť osoba, ktorá uzavrela dvojúčelovú zmluvu, pričom táto len čiastočne súvisí s jej obchodnou činnosťou, považovaná za spotrebiteľa v zmysle tejto smernice.

32 Pokiaľ ide o kontext, do ktorého patrí článok 2 písm. b) smernice 93/13, ako aj ciele sledované touto smernicou, treba pripomenúť, že uvedená smernica, ako vyplýva z jej článku 1 ods. 1 a článku 3 ods. 1, sa uplatňuje na nekalé podmienky v „zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom“, ktoré „nebol[i] individuálne dohodnut[é]“ (rozsudok z 15. januára 2015, Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, bod 19 a citovaná judikatúra).

33 Ako sa uvádza v desiatom odôvodnení tejto smernice, jednotné pravidlá v záležitostiach nekalých podmienok by sa mali, okrem výnimiek vymenovaných v tomto odôvodnení, uplatniť na „všetky zmluvy“ uzatvorené medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi, ako sú definovaní v článku 2 písm. b) a c) uvedenej smernice [rozsudok z 27. októbra 2022, S. V. (Budova v spoluvlastníctve), C-485/21, EU:C:2022:839, bod 22 a citovaná judikatúra].

34 Smernica 93/13 teda definuje zmluvy, na ktoré sa vzťahuje, odkazom na určitú vlastnosť zmluvných strán podľa toho, či konajú s cieľom súvisiacim s ich obchodnou činnosťou (rozsudok z 21. marca 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 23, ako aj citovaná judikatúra).

35 Toto kritérium zodpovedá myšlienke, z ktorej vychádza systém ochrany zavedený touto smernicou, a to, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (rozsudok z 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, bod 18 a citovaná judikatúra).

36 V článku 6 ods. 1 tejto smernice sa s ohľadom na toto znevýhodnené postavenie stanovuje, že nekalé podmienky nie sú pre spotrebiteľa záväzné. Ide o kogentné ustanovenie smerujúce k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť (pozri najmä rozsudok zo 17. mája 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, bod 36 a citovanú judikatúru).

37 Okrem toho Súdny dvor už uznal, že široké chápanie pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13 umožňuje zabezpečiť ochranu priznanú touto smernicou všetkým fyzickým osobám, ktoré sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádzajú v slabšom postavení (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. marca 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 28).

38 Za týchto podmienok, ako v podstate uviedol generálny advokát v bodoch 61 a 66 svojich návrhov, kogentná povaha ustanovení smernice 93/13 a s nimi súvisiace osobitné potreby ochrany spotrebiteľa vyžadujú, aby sa uprednostnil široký výklad pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) tejto smernice s cieľom zabezpečiť jej potrebný účinok.

39 Hoci sa teda ustanovenia smernice 93/13 v zásade uplatnia len za predpokladu, že predmetom dotknutej zmluvy je tovar alebo služba určené na iné účely ako na obchodnú činnosť, fyzická osoba, ktorá uzatvorí zmluvu týkajúcu sa tovaru alebo služby určených na účel, ktorý čiastočne súvisí s obchodnou činnosťou, a teda len čiastočne nesúvisí s touto činnosťou, by mohla byť v určitých prípadoch kvalifikovaná ako „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) tejto smernice, a teda by sa na ňu mohla vzťahovať ochrana poskytovaná touto smernicou.

40 V tejto súvislosti na zabezpečenie dodržania cieľov sledovaných normotvorcom Únie v oblasti spotrebiteľských zmlúv, ako aj vnútorného súladu práva Únie treba najmä zohľadniť pojem „spotrebiteľ“ obsiahnutý v iných právnych predpisoch tohto práva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. decembra 2013, Vapenik, C-508/12, EU:C:2013:790, bod 25).

41 Ako zdôrazňujú žalobcovia vo veci samej, poľská vláda a Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach, smernica 2011/83 je v tejto súvislosti osobitne relevantná.

42 Okrem toho, že definície pojmu „spotrebiteľ“ v článku 2 smernice 93/13 a článku 2 smernice 2011/83 sú do veľkej miery rovnocenné, druhá uvedená smernica sleduje rovnaký cieľ ako smernica 93/13. Smernica 2011/83 sa totiž týka práv spotrebiteľov v súvislosti so zmluvami uzatvorenými s predajcami alebo dodávateľmi a jej cieľom je dosiahnuť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov zabezpečením ich informovanosti a bezpečnosti pri transakciách s predajcami alebo dodávateľmi (pozri v tomto zmysle uznesenie z 15. apríla 2021, MiGame, C-594/20, EU:C:2021:309, bod 28).

43 Okrem toho, ako zdôraznil generálny advokát v bode 72 svojich návrhov, smernica 2011/83 úzko súvisí so smernicou 93/13, keďže prvá zmenila druhú a obe sa môžu uplatňovať na tú istú zmluvu za predpokladu, že táto zmluva spadá do vecnej pôsobnosti oboch smerníc. Okrem toho normotvorca Únie nedávno posilnil toto prepojenie prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2161 z 27. novembra 2019, ktorou sa menia smernica Rady 93/13/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/6/ES, 2005/29/ES a 2011/83/EÚ, pokiaľ ide o lepšie presadzovanie a modernizáciu predpisov Únie v oblasti ochrany spotrebiteľa (Ú. v. EÚ L 328, 2019, s. 7).

44 Za týchto podmienok treba na účely výkladu článku 2 písm. b) smernice 93/13 zohľadniť odôvodnenie 17 smernice 2011/83, ktoré vyjadruje vôľu normotvorcu Únie, pokiaľ ide o definíciu pojmu „spotrebiteľ“ v prípade dvojúčelových zmlúv, a z ktorého vyplýva, že ak sa zmluva uzatvára na účely, ktoré len čiastočne súvisia s obchodnou činnosťou dotknutej osoby, a ak je obchodný účel taký obmedzený, že v celkovom kontexte zmluvy neprevláda, táto osoba by sa mala tiež považovať za spotrebiteľa.

45 Relevantnosť výkladu článku 2 písm. b) smernice 93/13 z hľadiska odôvodnenia 17 smernice 2011/83 potvrdzuje odôvodnenie 18 smernice 2013/11 a odôvodnenie 13 nariadenia č. 524/2013, ktoré obsahujú rovnaké spresnenie, pokiaľ ide o definíciu pojmu „spotrebiteľ“ v prípade dvojúčelových zmlúv. Hoci sa smernica 2013/11, ako aj nariadenie č. 524/2013 týkajú riešenia spotrebiteľských sporov, a teda iných otázok, než sú tie, ktoré sú upravené smernicami 93/13 a 2011/83, pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, tieto odôvodnenia svedčia o rozhodnutí normotvorcu Únie dať tejto definícii horizontálny rozsah pôsobnosti.

46 Pokiaľ sa tieto odôvodnenia objavujú v legislatívnych aktoch prijatých po skutkových okolnostiach sporu vo veci samej, stačí pripomenúť, ako bolo uvedené v bode 38 tohto rozsudku, že kogentná povaha ustanovení obsiahnutých v smernici 93/13 a osobitné požiadavky ochrany spotrebiteľa, ktoré sú s nimi spojené, vyžadujú, aby sa uprednostnil široký výklad pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) tejto smernice s cieľom zabezpečiť jej potrebný účinok. Teleologický výklad smernice 93/13 preto svedčí v prospech prístupu vysvetleného normotvorcom Únie v tých istých odôvodneniach, podľa ktorého osoba, ktorá uzavrela zmluvu na účely čiastočne súvisiace s jej obchodnou činnosťou, sa má považovať za spotrebiteľa, ak je obchodný účel natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda.

47 Ani výklad pojmu „spotrebiteľ“, ktorý vyplýva z bodov 31 a 45 rozsudku Súdneho dvora Gruber a bol potvrdený v bodoch 29 až 32 rozsudku z 25. januára 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37), v súvislosti s výkladom článkov 15 až 17 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42), ako aj v bodoch 87 až 91 rozsudku zo 14. februára 2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123), v súvislosti s výkladom článkov 17 až 19 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012

o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1), nebráni ani tomu, aby sa článok 2 písm. b) smernice 93/13 vykladal s prihliadnutím na odôvodnenie 17 smernice 2011/83.

48 V rozsudku Gruber totiž Súdny dvor vyložil články 13 až 15 Dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), zmeneného neskoršími dohovormi o pristúpení nových členských štátov k tomuto dohovoru (ďalej len „Bruselský dohovor“).

49 Ako vyplýva najmä z bodov 32, 33 a 43 tohto rozsudku, týkal sa výkladu pravidiel právomoci vo veciach spotrebiteľských zmlúv stanovených Bruselským dohovorom, ktoré sa odchyľujú od pravidla všeobecnej právomoci upraveného týmto dohovorom, teda pravidla právomoci súdov zmluvného štátu, na ktorého území má žalovaný bydlisko, a ktoré ako pravidlá právomoci odchyľujúce sa od tohto pravidla všeobecnej právomoci treba vykladať reštriktívne v tom zmysle, že nemôžu viesť k výkladu, ktorý by išiel nad rámec prípadov výslovne uvedených v tomto dohovore.

50 V tomto osobitnom kontexte a tiež s prihliadnutím na ďalšie relevantné prvky pri výklade pravidiel právomoci stanovených v uvedenom dohovore, ako sú požiadavky právnej istoty a predvídateľnosti príslušného súdu, ako aj cieľ primeranej ochrany spotrebiteľa sledovaný ustanoveniami hlavy II oddielu 4 tohto dohovoru (pozri v tomto zmysle rozsudok Gruber, body 34 a 45), Súdny dvor rozhodol, že osoba, ktorá uzavrela zmluvu na účel, ktorý čiastočne súvisí s jej obchodnou činnosťou, a teda len čiastočne s ňou nesúvisí, nemá právo dovolávať sa výhod vyplývajúcich z pravidiel osobitnej právomoci vo veciach spotrebiteľských zmlúv stanovených Bruselským dohovorom, okrem prípadu, že obchodný účel je do tej miery okrajový, že má v celkovom kontexte predmetného plnenia len zanedbateľnú úlohu (pozri v tomto zmysle rozsudok Gruber, body 39 a 54).

51 Keďže článok 2 písm. b) smernice 93/13 nie je ustanovením, ktoré sa má vykladať reštriktívne, a vzhľadom na *ratio legis* tejto smernice, ktorého cieľom je ochrana spotrebiteľov v prípade nekalých zmluvných podmienok, reštriktívny výklad pojmu „spotrebiteľ“ použitý v rozsudku Gruber na účely určenia rozsahu odchylných pravidiel právomoci, ktoré sú stanovené v článkoch 13 až 15 Bruselského dohovoru, v prípade dvojúčelovej zmluvy nemožno analogicky rozšíriť na pojem „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13.

52 Aby vnútroštátny súd dostal užitočnú odpoveď, treba tiež uviesť, že v rámci zmluvy o úvere uzavretej s predajcom alebo dodávateľom sa na fyzickú osobu, ktorá sa nachádza v postavení spoludlžníka, vzťahuje pojem „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13, keď koná s cieľom nesúvisiacim s jej obchodnou činnosťou, a ak sa uvedená osoba voči tomuto predajcovi alebo dodávateľovi nachádza v podobnej situácii ako dlžník, musí mať spolu s týmto dlžníkom nárok na ochranu stanovenú touto smernicou (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. júla 2015, Bucura, C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, body 35 až 39).

53 Vzhľadom na už vyššie uvedené treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 2 písm. b) smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „spotrebiteľ“ v zmysle tohto ustanovenia sa vzťahuje na osobu, ktorá uzavrela zmluvu o úvere určenú na účely čiastočne súvisiace s jej obchodnou činnosťou a čiastočne nesúvisiace s touto činnosťou spoločne s iným dlžníkom, ktorý nekonal v rámci svojej obchodnej činnosti, ak je obchodný účel natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda.

O druhej otázke

54 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta na spresnenie kritérií umožňujúcich určiť, či určitá osoba spadá do pôsobnosti pojmu „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13, a konkrétnejšie, či obchodný účel zmluvy o úvere uzatvorenej touto osobou je natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda.

55 Z judikatúry vyplýva, že vnútroštátny súd rozhodujúci o spore týkajúcom sa zmluvy, ktorá by mohla patriť do pôsobnosti tejto smernice, je pri zohľadnení všetkých dôkazov, a najmä podmienok zmluvy povinný overiť, či dotknutá osoba môže byť považovaná za „spotrebiteľa“ v zmysle uvedenej smernice. V tejto súvislosti musí vnútroštátny súd zohľadniť všetky okolnosti prejednávanej veci a najmä povahu tovaru alebo služby, ktoré sú predmetom posudzovanej zmluvy a môžu odhaliť účel nadobudnutia tovaru alebo služby (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, body 22 a 23, ako aj z 21. marca 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 26).

56 To isté platí jednak v súvislosti s posúdením – pokiaľ ide o zmluvu o úvere, ktorá sa čiastočne vzťahuje na obchodnú činnosť dlžníka a čiastočne na účely nesúvisiace s touto činnosťou – rozsahu každej z týchto dvoch častí v celkovom kontexte tejto zmluvy, a jednak v súvislosti s hlavným účelom tejto zmluvy.

57 V tejto súvislosti rozdelenie požičaného kapitálu medzi obchodnú činnosť a neobchodnú činnosť môže predstavovať relevantné kvantitatívne kritérium. Nekvantitatívne kritériá však môžu byť rovnako relevantné, patrí medzi ne napríklad okolnosť, že v prípade viacerých dlžníkov jeden z nich sleduje predmetnou zmluvou o úvere obchodný zámer, alebo prípadne skutočnosť, že veriteľ podmienil poskytnutie úveru, ktorý bol pôvodne určený výlučne na spotrebiteľské účely, čiastočným určením požičanej sumy na splatenie dlhov spojených s obchodnou činnosťou.

58 Tieto kritériá nie sú vyčerpávajúce ani výlučné, a tak vnútroštátnemu súdu prináleží, aby preskúmal všetky okolnosti súvisiace so zmluvou, o ktorú ide vo veci samej, a na základe objektívnych dôkazov, ktoré má k dispozícii, posúdil, do akej miery v celkovom kontexte tejto zmluvy prevažuje jej obchodný alebo neobchodný účel.

59 Vzhľadom na už vyššie uvedené treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 2 písm. b) smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že na účely určenia, či sa na určitú osobu vzťahuje pojem „spotrebiteľ“ v zmysle tohto ustanovenia, a konkrétnejšie, či obchodný účel zmluvy o úvere, ktorú táto osoba uzavrela, je natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda, je vnútroštátny súd povinný zohľadniť všetky relevantné okolnosti súvisiace s touto zmluvou, tak kvantitatívnej, ako aj kvalitatívnej povahy, akými sú najmä rozdelenie požičaného kapitálu medzi obchodnú činnosť a neobchodnú činnosť, a v prípade viacerých dlžníkov skutočnosť, že iba jeden z nich sleduje obchodný účel, alebo že veriteľ podmienil poskytnutie úveru určeného na spotrebiteľské účely čiastočným určením požičanej sumy na splatenie dlhov spojených s obchodnou činnosťou.

O obmedzení časových účinkov tohto rozsudku

60 Žalovaná vo veci samej vo svojich písomných pripomienkach v podstate navrhla, aby Súdny dvor obmedzil časové účinky svojho rozsudku pre prípad, že by pojem „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13 nevykladal podľa rozsudku Gruber. Na podporu svojho návrhu uviedla zásady právnej istoty a zákazu retroaktivity.

61 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry môže Súdny dvor iba úplne výnimočne prostredníctvom uplatnenia všeobecnej zásady právnej istoty, ktorá je vlastná právnemu poriadku Únie, pristúpiť k obmedzeniu možnosti akejkoľvek dotknutej osoby dovolávať sa ustanovenia, ktoré vyložil, s cieľom spochybniť právne vzťahy, ktoré vznikli v dobrej viere. Na rozhodnutie o takom obmedzení je nevyhnutné, aby boli splnené dve podstatné kritériá, a to dobrá viera dotknutých osôb a riziko vážnych ťažkostí (rozsudok z 11. novembra 2020, DenizBank, C-287/19, EU:C:2020:897, bod 108 a citovaná judikatúra).

62 V prejednávanej veci sa však žalovaná vo veci samej obmedzuje na uvedenie všeobecných tvrdení bez toho, aby predložila konkrétne a presné dôkazy, ktoré by mohli preukázať dôvodnosť jej návrhu vzhľadom na tieto dve kritériá.

63 Časové účinky tohto rozsudku preto nie je potrebné obmedziť.

O trovách

64 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

1. **Článok 2 písm. b) smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   pojem „spotrebiteľ“ v zmysle tohto ustanovenia sa vzťahuje na osobu, ktorá uzavrela zmluvu o úvere určenú na účely čiastočne súvisiace s jej obchodnou činnosťou a čiastočne nesúvisiace s touto činnosťou spoločne s iným dlžníkom, ktorý nekonal v rámci svojej obchodnej činnosti, ak je obchodný účel natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda.

2. **Článok 2 písm. b) smernice 93/13**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   na účely určenia, či sa na určitú osobu vzťahuje pojem „spotrebiteľ“ v zmysle tohto ustanovenia, a konkrétnejšie, či obchodný účel zmluvy o úvere, ktorú táto osoba uzavrela, je natoľko obmedzený, že v celkovom kontexte tejto zmluvy neprevláda, je vnútroštátny súd povinný zohľadniť všetky relevantné okolnosti súvisiace s touto zmluvou, tak kvantitatívnej, ako aj kvalitatívnej povahy, akými sú najmä rozdelenie požičaného kapitálu medzi obchodnú činnosť a neobchodnú činnosť, a v prípade viacerých dlžníkov skutočnosť, že iba jeden z nich sleduje obchodný účel alebo že veriteľ podmienil poskytnutie úveru určeného na spotrebiteľské účely čiastočným určením požičanej sumy na splatenie dlhov spojených s podnikateľskou činnosťou.

Podpisy